

Únor 2024

NÁŠ ČASOPIS PLNÝ ZAJÍMAVOSTÍ

Děčko

Domov pro seniory Velké Meziříčí,
příspěvková organizace

[Zdenky Vorlové 2160](#)
[594 01 Velké Meziříčí](#)

www.domovvm.cz

OBSAH

Blahopřání na únor.....	3
Výročí a regionální osobnosti února	4
Ze života domova	7
Stálá nabídka	8
Co se dělo u nás v domově v lednu.....	9
Fotogalerie	9
Únor	11
Pranostiky.....	15
Mezinárodní dny února.....	16
Příběh pro potěchu duše.....	17
Ze světa zajímavostí	19
Rozhovor	23
Vtipy	25
Z kuchyně	26
Hádanky.....	33
Seznam zdrojů.....	35

Blahopřání na únor

Růžena Polčíková

Jaromíra Cejpková

Josef Bořecký

*Když je únor bílý, pole nabývá síly.
Děti bruslí na zmrzlé hladině,
zima se stále táhne po krajině.
Vrabečci z krmítek semínka zobají,
čekají až květy do třešně uzrají.
Krokus zas pozvedá ze země hlavu,
sleduje, kdy příroda hýbe se k jaru.*

VÝROČÍ A REGIONÁLNÍ OSOBNOSTI ÚNORA

70. výročí úmrtí

FRANTIŠEK MARTINKOVSKÝ BAUER – skladatel, pedagog

Narození: 20. 1. 1870 Martínkov (Třebíč)

Úmrtí: 12. 2. 1954 Hluboké Mašůvky (Znojmo)

Po smrti otce byl vychováván svým dědečkem, který jej učil hře na klavír, housle, varhany a flétnu. Vystudoval reálné gymnázium v Telči, kde bydlel se svým přítelem Václavem Jebavým, básníkem Otokarem Březinou. Při studiích vedl studentskou kapelu. Odmaturoval v roce 1887. Poté studoval na Učitelském ústavu v Brně. Po ukončení studia učil v Domamili, Boskovštejně a Moravských Budějovicích. V Moravských Budějovicích byl sbormistrem ženského pěveckého souboru. Stal se členem Špatinkova smyčcového kvartetu a jako violista se účastnil koncertů kvarteta. Natrvalo se později usadil v Hlubokých Mašůvkách u Znojma, kde žil až do své smrti. Působil zde jako učitel a varhaník. V letech 1895 - 1925 byl ředitelem zdejší školy. Na budově tehdejší školy byla v roce 1970 odhalena jeho pamětní deska

50. výročí úmrtí

SVATOPLUK BOBEŠ - malíř

Narození: 10. 12. 1885 Stražisko (Prostějov)

Úmrtí: 8. 2. 1974 Brno

Pocházel z početné učitelské rodiny. Patřil mezi jedny z prvních absolventů reálného gymnázia v Kroměříži.

Studoval v Praze krajinářskou školu Aloise Kalvody a figurální školu prof. Karla Reisnera (1868 - 1913). V Praze se setkával s Mikolášem Alšem, jehož dceru Marynu si vzal za manželku jeho bratr Emanuel. Přátelil se s malířem Adolfem Kašparem, prof. Lubojackým, J. Čapkem, O. Lasákem, K. Němcem, R. Havelkou, O. Hůlkou, J. Váchalem a také spisovatelem Jaroslavem Haškem. V roce 1904

vystavoval svoje práce už jako člen Umělecké besedy, kterým se stal společně s Marynou Alšovou. Později se stal členem Myslbeka a Mánesa. Motivy pro své práce nacházel na svých cestách po Slovensku, Slovácku, Polsku a jižní Moravě. V roce 1909 uvedl svoji první samostatnou výstavu v Luhačovicích. V 1. světové válce byl odveden, válku ale prožil mimo frontu po nemocničních zařízeních. Nakonec dezertoval. Po vzniku Československa se přihlásil do čs. armády, nějakou dobu hlídkoval v Praze v Tyršově domě a na radnici. Byl vynikající krajinář a portrétista, znalec flory a fauny hadcové stepi. Působil zde také jako státní konzervátor. Po 1. světové válce se usadil na samotě pod mohelenskou stepí na řece Jihlavě. Věnoval se krajinářství motivované jižní Moravou, především Pojihlavím, Pooslavím a Pálavou. Ateliér a byt měl v Praze (1912-1949). Na jižní Moravě pobýval v Oslavanech, na Ketkovickém mlýně, v Senoradech, na Práchovně a na Papírně pod stepí. Od r. 1949 bydlel na Moravě trvale s manželkou na postavené chatě. Výstavy: 1904 Praha (Umělecká beseda) 1909 Luhačovice 1920 - cyklus Hrady v Pooslaví, Pohledy z Oslavan 1926 Legiodom Praha - 102 obrazy 1931 Brno - zimní motivy . . . Třebíč, Mor. Krumlov, Jihlava, Oslavany apod. celkem uspořádal 38 samostatných výstav.

50. výročí úmrtí

JAN DOKULIL – kněz, básník, spisovatel, překladatel

Narození: 13. 7. 1910 Mastník (Třebíč)

Úmrtí: 1. 2. 1974 Boskovice

Katolický kněz, lyrický básník, překladatel náboženské poezie.

Vystudoval třebíčské gymnázium. Studoval teologii, studium ukončil v roce 1935. 5. 7. 1935 byl vysvěcen na kněze. Působil v Protivanově, Třebíči, Měříně. Od roku 1938 působil jako farář v Uhřínově. V roce 1957 byl zatčen, odsouzen za velezradu společně s Janem Zahradníčkem a Františkem Křelinou za ilegální sdružení kolem časopisu Akord, jehož vydávání bylo zastaveno v roce 1948.

140. výročí narození

FRANTIŠEK JECH – spisovatel, historik

Narození: 22. 2. 1884 Doňov (Kardašova Řečice)

Úmrtí: 20. 7. 1960 Moravské Budějovice

Na gymnáziu v Moravských Budějovicích působil jako profesor dějepisu. Zabýval se soupisem osobností regionu, dílem J. F. Svobody a O. Březiny.

160. výročí narození

JAN MÁCHAL – pedagog, politik

Narození: 9. 2. 1864 Třebíč

Úmrtí: 15. 10. 1924 Třebíč

Studoval na třebíčském gymnáziu a na učitelském ústavu v Brně. Po ukončení studia začal vyučovat na Jelíkově ultrakvistické škole v Třebíči. Od roku 1886 učil na třebíčském gymnáziu, profesorem byl jmenován v roce 1912. V letech 1919-1920 byl jmenován odborným inspektorem pro vyučování tělocviku na středních školách a ústavech. Byl členem třebíčského sokolského hnutí. V roce 1902 se stal náčelníkem Moravskoslezské Obce Sokolnické, v roce 1903 byl zvolen druhým náčelníkem Československé obce sokolské. Před koncem 1. světové války se stal předsedou okresního národního výboru.

150. výročí narození

JOSEF FRANTIŠEK SVOBODA – historik, spisovatel, etnolog

Narození: 11. 2. 1874 Moravské Budějovice

Úmrtí: 28. 3. 1946 Praha

Berní úředník, muzeolog, etnograf, autor národopisných studií o Horácku, také autor a redaktor fotografických, finančních a právních příruček. Vydal Horácké pohádky a pověsti, Horácko (1938).

ZE ŽIVOTA DOMOVA

Během ledna se přistěhovali noví obyvatelé:

Růžena Polčíková z Prštného

Jiřina Němcová z Velkého Meziříčí

Milada Drápelová z Velkého Meziříčí

Během ledna odešli z našich řad:

Marie Klímová † 28. ledna 2024

Marie Zhořová † 31. ledna 2024

STÁLÁ NABÍDKA

KNIHOVNA - knihovnu lze navštívit kdykoli, po domluvě na recepci

AKTIVITY

Každý všední den.....ranní hlášení

Pondělí..... pedikúra

Úterý..... individuální canisterapie, holič

.....cvičení/tvoření

Středa..... prac. činnosti

Čtvrtek.....cvičení/ tvoření

Pátek.....modlitba a mše svatá od 9:30

Kadeřnice, cvičení, keramika, procházky, skupinové canisterapie a manuální činnosti probíhají po domluvě s aktivizačními pracovníci.

SCHRÁNKY DŮVĚRY - V domově jsou umístěny 4 schránky, kam je možné umístit vzkazy, stížnosti, připomínky či podněty k poskytování služeb v domově. S napsáním vzkazu může pomoci personál, rodina nebo dobrovolník.

Schránky důvěry v domově naleznete:

- 1. se nachází v přízemí – u vstupu do terapeutické zahrádky
- 2. je umístěna v 1. patře – u schodiště při vcházení na chodbu 2B
- 3. je ve 2. poschodí – u schodiště na brance s fototapetou plotu
- 4. schránka je přenosná a pravidelně se přenáší po pokojích

PROSTORY K VOLNOČASOVÉMU VYUŽITÍ

- ✚ terapeutická zahrádka
- ✚ atrium v přízemí
- ✚ terasy oddělení DZR
- ✚ kaple
- ✚ knihovna
- ✚ keramická dílna
- ✚ jídelna
- ✚ společenské místnosti 1A, 2B, 3B
- ✚ dětský koutek

CO SE DĚLO U NÁS V DOMOVĚ V LEDNU

Další rok je za námi a my jsme postupně měnili vánoční ozdoby a dekorace do ryze zimního stylu. Šestý den nového roku a zároveň den Tří králů vyšel na sobotu, a proto u nás domovem prošel tříkrálový průvod v pondělí 8. ledna.

Ve čtvrtek 11. ledna probíhala výuka na U3V s lektorkou Jitkou Macháčkovou. Téma: Automasáže, 2. část.

Jak už je u nás zvykem, ani letos bychom se neobešli bez oblíbené zabijačky. Plánovat jsme začali v pondělí 15. ledna a samotná akce vypukla v úterý 23. ledna. Ochutnali jsme ovar s jablečným křenem, škvarky, jitrnice a nechyběla ani tlačěnka.

V týdnu, kterým jsme se přenesli do února, probíhalo draní peří a čekali nás přípravy na masopust.

FOTOGALERIE

ÚNOR

Hromnice

Lidé si dlouho nedokázali vysvětlit přírodní jevy a s nimi spojené živelné pohromy. Vytvořili kolem nich mýty a pověry. Hromnice jsou svátek spjatý se strachem z ohně, který založila bouřka.

Pověry

Od 10. století byly v kostele svěceny svíčky – hromničky, které si lidé nosili domů na ochranu. Církev doporučovala zapalovat hromničky při bouřce a jako ochranu proti ďáblu. Někde se na Hromnice nesmělo šít, aby jehla nepřitáhla blesk a vyjadřovat se vulgárně.

Lidé věřili, že hromničky uchrání také před zlou nemocí. Dávaly se také i k posteli umírajícímu, aby ho světlo svíčky doprovázelo na věčnost. Od počátku 20. století lidé přestávali věřit na ochrannou moc svíček hromniček a proti bleskům se začali chránit hromosvody nebo pojištěním.

Proč druhý únor?

Vysvětlení není jednoznačné. Už keltové slavili začátkem února předkřesťanské Hromnice – oslavovali návrat světla a prodlužování dne. Mnohem později si křesťané v tento den připomínali událost ze života Svaté rodiny, kdy Marie s Josefem přinesli malého Ježíše do chrámu v Jeruzalémě, aby ho symbolicky vykoupili z povinnosti stát se knězem. Marie zároveň ukončila čtyřicetidenní období očisty po porodu, jak bylo tehdy zvykem. V některých rodinách uklízejí tento den vánoční výzdobu.

Postní doba

Čtyřicetidenní postní období se odpočítává od Popeleční středy. Ta vždy připadá na čtyřicátý den před Velikonocemi, letos tedy na 14. února 2024. Radovánkám býval konec, zabijačkové dobroty vystřídaly brambory, kroupy, hrách, čočka a začalo období půstu, střídmosti, rozjímání, očištění se od hříchů a také příprav na Velikonoce, nejdůležitější křesťanské svátky roku.

Popeleční středa bývala a pro mnohé je dodnes dnem přísného půstu, kdy si lidé připomínali pomíjivost pozemského života. Světí se popel z ratolestí, posvěcených minulý rok na Květnou neděli, a kněz pak v kostele věřícím udělá na čele tímto popelem křížek, takzvaný Popelec, se slovy „pamatuj, že prach jsi a v prach se obrátíš.“ Naši předkové navíc obalili Popeleční středu řadou doporučení; nesmělo se příst a šít, štípat dříví ani drát peří. Kdo by neposlechl, toho by pokousaly blechy, nenesly by mu slepice, kulhaly krávy, len na poli by sežraly žáby a podebíraly by se prsty.

Postní doba 2024: středa 14. února 2024 - čtvrtek 28. března 2024

Postní doba je období před Velikonocemi, které trvá 40 dní. Začíná popelečnou středou a končí Velkým pátkem.

Šestero nedělí

Liščí neděle a preclíky od lišky

Doba půstu má podobně jako svatební výročí zvláštní jména, opředená dalšími pověrami a zvyky. Například hned první neděle postní 18. února má řadu dalších označení: Invocabit, Černá (ženy si oblékaly černé oblečení a šátky jako symbol smutku nad smrtí Ježíše) nebo ve veselejších podání Liščí. Maminky prý pekly v noci preclíky, aby to děti nevěděly, pak je věšely na stromy v zahradách a potomkům namluvily, že

je tam poztrácela liška. V zahradě se děti pomodlily, snědly preclíky a další rok je prý nikdy nebolely zuby. Ať už tomu budete věřit nebo ne, Liščí neděli snadno oslavíte i dnes, preclíky od lišek jsou jednoduché: 300 g prosáté hladké mouky smícháte se solí a mletým zázvorem, vlijete připravený kvásek z mléka, cukru a droždí a pak přidáte asi 50 g rozpuštěného másla. Vypracujete tuhé těsto, které necháte vykynout. Z něj pak vyválíte tenké válečky a pletete preclíky, kroužky, věnce, copánky či brýle. Hotové preclíky vložíte do hrnce s vroucí vodou. Jakmile vyplavou na povrch, přeložíte je na plech, posypete mákem, kmínem nebo hrubou solí a ve vyhřáté troubě upečete do červena.

Pražná neděle

Druhé postní neděli – na tu dojde 25. února 2024 – se říkalo Remiscere nebo Pražná či Sazometná. V domácnostech se smýčilo, bílilo, uklízelo a mylo, a kromě toho hospodyňky chystávaly polévku praženku a pražmo, starodávný postní pokrm z nedozrálých naklíčených zrn obilí, z upražených i neopálených klasů.

Kýchavá neděle

Třetí neděle postní 3. března se točí kolem zdraví; říká se jí Oculi či Kýchavá a lidé si kdysi prý navzájem přáli, aby nekýchali, neboť kdysi se mělo za to, že kýcháním začíná mor. Zároveň se ale tvrdilo, že kdo na Kýchavou neděli kýchne třikrát za sebou, bude celý rok zdravý. V jiném kraji vám zase přísahali, že pečlivé počítání kýchanců vám ten den prozradí, kolik let ještě budete žít, a jinde zase počet kýchnutí prozrazoval, za kolik let umřete. Zkrátka jiný kraj, jiný mrav.

Družebná neděle

Půst je za polovinou, přivítáme první jarní den, Velikonoce se blíží a na řadě je čtvrtá postní neděle. Té, která letos přijde 10. března, se říká Laetare, Růžová (protože ta v kostelech střídá fialovou barvu) či Družebná a kdysi měla výsadní postavení: půst totiž alespoň na krátkou chvíli mohla přerušit zábava. Mládež se scházela na návších a každý s sebou přinesl něco dobrého k snědku. V domácnostech se pekly plněné koláče zvané družbance, chodívало se na námluvy, děti vítaly jaro a všichni se začali zvolna chystat na další postní neděli, Smrtnou.

Smrtná neděle

Pátá neděle postní, která letos připadá na 17. března 2024, má sice temný název, ale je plná veselí a radosti. Ze vsi se totiž vynáší slaměná Smrtka, někde zvaná Mařena, Mořena, smrtholka, Morena či Čaramura. V okamžiku, kdy loutka ze slámy shoří anebo sletí do potoka, skutečně začíná jaro. Svědky vynášení Morany můžete být přímo na Smrtnou neděli v kouřimském skanzenu, kde se o postních zvycích dozvíte veškeré zajímavosti díky výstavě Velikonoční čas.

Květná neděle

Následující týden, 24. března 2024 pak nastane Květná neděle, nazývaná také Palmare, Beránková či Palmová. Oslavuje památku vjezdu Krista do Jeruzaléma, kde ho lid vítal zelenými palmovými ratolestmi. U nás palmy nerostou, a tak jejich roli převzaly jívové proutky zvané kočičky. Ty se na Květnou neděli světí v kostele, aby se napřesrok spálily na popel, a začíná pašijový týden s Modrým pondělím, Šedivým úterým, Škaredou středou, Zeleným čtvrtkem, Velkým pátkem, Bílou sobotou a Nedělí velikonoční. Co který den znamená a co byste rozhodně neměli anebo naopak měli dělat, to vám prozradíme až těsně před Květnou nedělí.

PRANOSTIKY

Na Hromnice musí skřivánek vrznout, kdyby měl zmrznout.

Na Hromnice jasný den budou konopě i len.

Na Hromnice zima a léto potkaly se.

Na Hromnice zimy polovice.

Hromnice tmavé sedlákovi zdravé.

Leze-li o Hromnicích jezevec z jámy, poleze za měsíc opět do jámy.

Na Hromnice polovice píce, ano i o půl krajíce.

Svatá Háta otevírá od stodoly vrata.

Na sv. Agátu zůstaň ještě v kabátu.

Na den Školastiky pohnou se ve vodě kapři i štiky.

Je-li únor mrazivý, hledí rolník rád na nivy.

V únoru-li velká zima neuhodí, velkonoc jistě něco z ní přivodí.

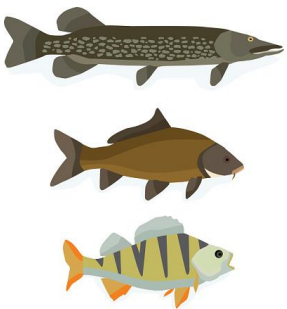
Leží-li kočka v únoru na slunci, jistě v březnu poleze za kamna.

Mnoho mlh v únoru přináší toho roku mnoho deště.

Kdyby měl únor moc jako leden, nechal by v krávě zmrznout tele.

Na svatého Blažeje kamínek se ohřeje.

Na svatého Valentinka sej přísadu do záhonka.

MEZINÁRODNÍ DNY ÚNORA

- 2. 2. - Světový den mokřadů, Hromnice
- 3. 2. - Světový den modliteb
- 4. 2. - Světový den boje proti rakovině
- 10. 2. – Světový den luštěnin
- 11. 2. - Světový den nemocných, Mezinárodní den žen ve vědě
- 12. 2. - Den červené ruky, Darwinův den
- 13. 2. - Světový den rádia
- 14. 2. - Světový den léčby zvukem
- 15. 2. - Mezinárodní visegrádský den
- 20. 2. - Světový den sociální spravedlnosti
- 21. 2. - Mezinárodní den boje proti kolonialismu, Mezinárodní den průvodců cestovního ruchu, Mezinárodní den mateřského jazyka
- 22. 2. - Evropský den obětí, Den sesterství, Den zamyšlení, Mezinárodní den skautů
- 29. 2. - Mezinárodní den boje proti vzácným chorobám
- 30. 2. - Mezinárodní den omylů v kalendáři
- 2. neděle v únoru - Světový den manželství

PŘÍBĚH PRO POTĚCHU DUŠE

Prostá káva

Mít srdce a myslet jsou dary, které každému z nás byly dány. Pojd'me si dnes připomenout, že jsme jen lidé. A lidé začali zapomínat, že nejsou stroje. Stroj je sice úžasná naprogramovaná věc, která vykoná, k čemu je určená, ale člověk by neměl ani v dnešní zvláště moderní době jednat podle instalačního balíčku. Teď je správný čas zůstat pouze lidmi a jednat se soucitem.

Ráno jsem opatrně vstal, abych nevzbudil manželku, a roztáhl záclony. Podíval jsem se ven z okna teplého motelového pokoje. Přál jsem si, aby si žena ještě chvíli oddechla, než se vzbudí naše tři malé děti. Za oknem usedaly bílé sněhové vločky na auta zaparkovaná před motelem a zimní slunce začínalo osvěcovat chladnou zemi.

Dnes jsme se chystali navštívit Carlsbadské jeskyně. Když se má žena i děti vzbudily, začali jsme se oblékat. Děti se radovaly ze sněhu a byly natěšené na čekající dobrodružství. Po snídani jsme se nasedli do auta a vyrazili směrem k jeskyním. Stále sněžilo, ale sníh nevytvářel na silnici souvislou vrstvu. Cesta se zdála být bezpečná a bez problémů sjízdná. Jakmile jsme odbočili na vedlejší silnici, před branou, za níž pokračovala naše trasa do zhruba deset kilometrů vzdáleného parku, stálo auto Národní správy parku. Tři strážníci tam zastavovali auta a otáčeli je směrem zpět.

Když přišla řada na nás, přistoupil k nám mladý muž v uniformě strážce parku, nevypadal na víc jak 25 let. Bunda, kterou měl na sobě, se hodila spíše na těch 13 stupňů v jeskyni než na tři stupně pod nulou, které byly venku. Vypadal dost unaveně, zmrzle a nervózně. Dovedl

jsem si představit, že by se mnohem raději věnoval své obvyklé činnosti, k níž patřilo odpovídat na zvědavé otázky návštěvníků parku, ale dnes byl poslem špatných zpráv.

„Dobré dopoledne, pane. Je mi líto, ale serpentiny vedoucí do parku nejsou pro auta bezpečné. Správa parku park uzavřela přinejmenším do zítřka.“ proto se auta otáčela a odjížděla. *„Zítřa si, prosím, zavolejte a dostanete informace o aktuální situaci.“*

„Děkujeme za zprávu. Musí vám být hrozná zima. Děkujeme, že se o nás takto staráte“, odpověděl jsem. Zdálo se, že se mu ulevilo. *„Díky, pane. Přeji vám pěkný den.“* Otočili jsme auto a vydali se nazpět k motelu. Všiml jsem si, že cestou míjíme kavárnu.

„Co kdybychom si dali horkou čokoládu a po ní zamířili na bazén v našem motelu?“ *„Hurá, tati! To bude skvělé!“*, radovaly se děti. Vstoupili jsme do kavárna a ovanula nás vůně horké čokolády a kávy. Bylo tam plno – všude rodiny v zimních kabátech, čepicích a šálách. Když jsme se posadili, vyhlédl jsem z okna na chladnou zasněženou krajinu a uvědomil jsem si, že až se jako rodina budeme cachtat ve vyhřívaném krytém bazénu, bude nám mnohem příjemněji než strážcům, kteří tam musí celý den trčet a otáčet natěšené rodiny.

„Mám nápad, miláčku, co kdybychom těm strážcům dovezli horkou kávu?“ *„To je dobrý nápad!“* Objednal jsem kávu s sebou a naložil jsem si lepenkový tácek smetánkami a baleným cukrem. Nasedli jsme do auta a zamířili k bráně parku. Objel jsem šňůru aut a zastavil u brány. Vzal jsem kávu a šel k nejbližšímu strážci.

„Chlapi, musí vám tu být zima. Říkali jsme si, že byste si možná dali kávu.“ Strážce byl evidentně překvapený. Vykotkal: *„Opravdu děkuji. Moc děkuji.“* Z auta jsme pak viděli, jak zanesl kávu svým kolegům a ukázal směrem k nám. Vidět jejich radostné obličeje bylo možná lepší než výlet do kaňonu.

Když jsme se vraceli do motelu, povídali jsme si s dětmi o tom, jak strážcům asi musí být tam venku zima. Říkali jsme si, že náš dar je možná povzbudil na celý den. Dělají velmi užitečnou práci, ale mnozí lidé to neocení a práci jim ještě ztěžují.

Později onoho dne jsem přemýšlel o nahodilých projevech laskavosti. Mají dlouhou a bohatou tradici – čím to? Proč je nám tak dobře, když projevujeme laskavost? Musím se přiznat, že někdy bývám stejně otrávený a možná snad i stejně nepříjemný jako řidiči, kteří se chovají jako dobytek. Druhé lidi, kteří nám je zkříží, považujeme za nepřátele, ačkoli oni se mnohdy jen snaží dělat svou práci. Pak se k nim ovšem chováme ošklivě a nedbáme na to, co vlastně prožívají. Vidíme lidi pouze v jejich rolích. Jsou to strážci parku, prodavačky, úředníci a kdovíco ještě. Jsou víc než zaměstnanci, měli bychom vidět lidské bytosti a přátele. Žádné stroje, nezapomínejte.

ZE SVĚTA ZAJÍMAVOSTÍ

Tajemství pražského orloje

Na Staroměstský neboli Pražský orloj se do České republiky jezdí ročně podívat davy turistů. Nedočkávě postávají v jeho okolí, aby si v každou celou hodinu od 9 ráno až do 9 večer mohli prohlédnout malé představení, které přístroj poskytuje.

Přehlídka apoštolů a pohybující se figurky po stranách ale zdaleka nejsou jedinou funkcí, kterou tato víc než 600 let stará památka má. Ukazuje totiž hned několik různých časů, a některé z nich dokonce jako jediná na světě.

Čas, který jsme zapomněli

Začněme tím, který dobře známe. Z postavení ručiček na Orloji samozřejmě vyčteme klasický Středoevropský

čas, kterým se v současnosti naše společnost řídí a odpovídá našemu časovému pásmu. Jde o drobnou úpravu takzvaného staroněmeckého času a na ciferníku Orloje ho ukazuje zlatá ruka na zlacených římských číslicích po obvodu.

Na římských číslicích se ukazuje i takzvaný hvězdný čas neboli čas siderický. Ten je odvozený od zdánlivého pohybu hvězd, který vnímáme díky zemské rotaci, a běží o něco rychleji než klasický sluneční čas – během jediného roku nasbírání zpoždění přesně jeden celý den. Jeho ukazatelem je symbol hvězdy.

Zlaté gotické číslice, které najdeme na vnějším prstenci hodin, značí čas staročeský. Tomu dobře rozuměli naši předkové, drtivá většina dnešních lidí by jej ale přečíst už nedokázala. Orloj ho ukazuje také s pomocí zlaté ruky a trik k jeho pochopení spočívá v tom, že staročeský den vždy začíná západem Slunce. Díky tomu se samozřejmě v průběhu roku mění. V době, kdy Orloj vznikl, se tento čas používal prakticky v celé Evropě.

Zapeklitý babylonský čas

Historicky nejstarší čas, který Orloj umí ukázat (a je jediným na světě, který to ještě zvládne), je čas Babylonský. Jde o takzvané planetní hodiny a přečíst je můžeme díky 12 pozlaceným křivkám, které se sbíhají v modrém poli astronomického ciferníku. Popsané jsou arabskými číslicemi a ukazuje na ně ručička se sluncem.

Tento čas používali už staří Egypťané, samozřejmě Babyloňané, a také dávní Řekové a Římané. Pro současného člověka bude ale pořádný oříšek ho přečíst. Den je podle něj totiž rozdělený na 12 hodin a noc také. Čas se pak měří od východu do západu Slunce. V poledne je vždy 6 hodin, při západu Slunce 12. Z toho vyplývá, že jak se dny krátí a prodlužují, krátí se a prodlužují tím pádem i samotné hodiny; 60 minut má babylonská hodina jen při jarní a podzimní rovnodennosti.

Souhrn zajímavostí

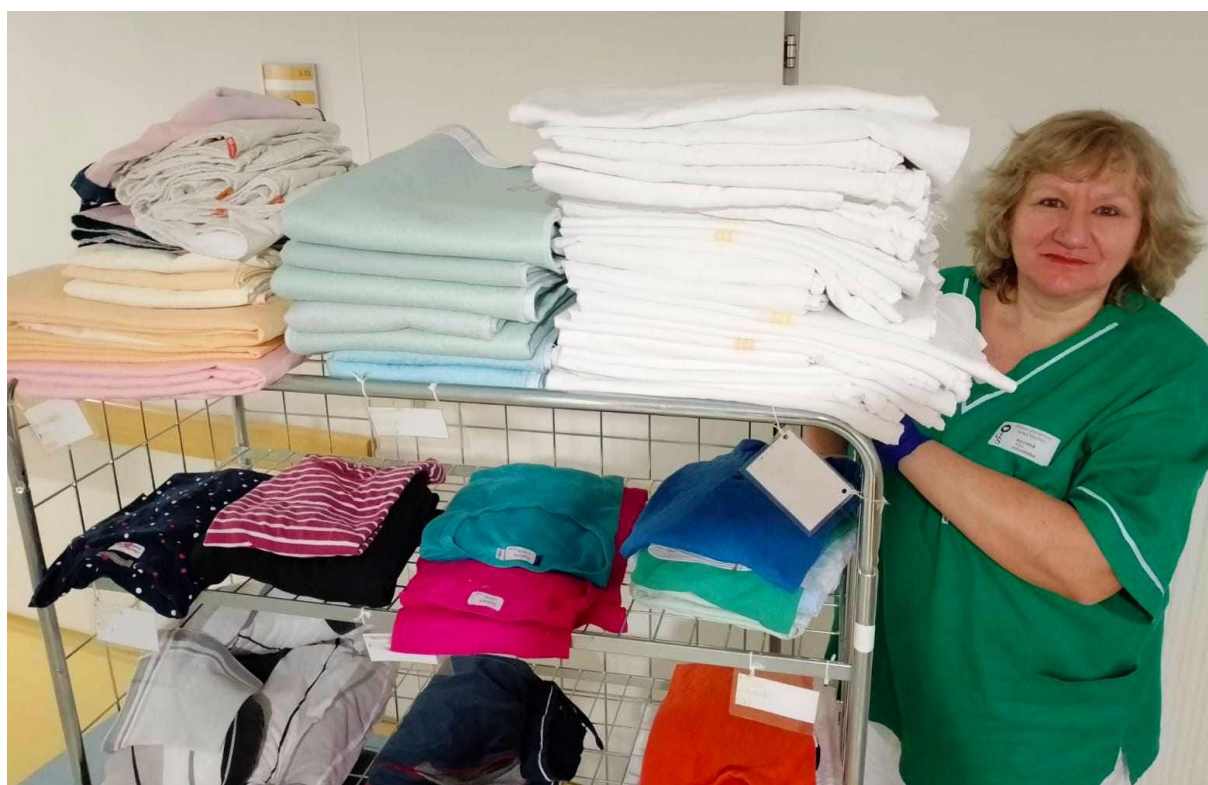
- „Vystoupení“ apoštolů nemůžete sledovat úplně každou hodinu, pouze od 9:00 do 21:00 hod.
- Původně bylo hlavním úkolem orloje zobrazení pohybu těles na obloze. Ukazování času mělo být pouze odvozeným prvkem.
- Orloj neukazuje letní čas. Ne že by nebyly provedené pokusy, ale zjistilo se, že zobrazování tohoto času je nepřesné, proto se od něj ustoupilo.
- Od roku 1490 je pod astronomickým ciferníkem i kalendářní ciferník. V tuto dobu se však musela kalendářní deska každý večer posunovat ručně.
- Orloj je plně mechanizovaný od roku 1566.
- Autorovi Staroměstského orloje, Mikulášovi z Kadaně, se jeho práce bohatě vyplatila. Dostal za ní 3 000 grošů v hotovosti.
- Figurky nebyly součástí od počátku. Přibyly až v polovině 17. století.
- Slunce oběhne na astrolábu svou osu jednou za 24 hodin.
- Na ostění orloje mohou turisté vidět figurky a masky, jež byly vytvořené Parlářovskou hutí.
- Figurka kokrhajícího kohouta je ještě mladší. Součástí orloje je od roku 1882. Byla zhotovená při opravě firmou Hainz.
- Orloj má samostatné ciferníky pro ukazování minut. Dříve totiž orloje ukazovaly jen na hodiny. Přesný čas nebylo potřeba znát.
- Figurky, které jsou k vidění na Staroměstském orloji, jsou kopiemi. Jejich originály jsou v Muzeu hlavního města Prahy.
- Zvonící a bicí stroj je na orloji nastaven na celé hodiny středoevropského času. Takto je tomu od roku 1948.
- Pohyb hvězd na astrolábu a jejich zobrazení odpovídá geocentrickému duchu. To znamená, že vychází z toho, že je Země středem vesmíru a ostatní tělesa krouží kolem ní.
- Ciferník Staroměstského orloje je zdobený proplétaným osekaným révovím. Vznikl v době Vladislava II. Jagellonského.

- Ještě do roku 1980 převládal názor, že orloj vznikl déle, než tomu ve skutečnosti bylo. Dnes se už s jistotou ví, že vznikl roku 1410. Mikuláš z Kadaně ho stvořil podle výpočtů Jana Šindela.
- Významný popis orloje vytvořil Jan Táborský z Klokotské Hory ve Zprávě o orloji Pražském.
- Obvod kalendária je rozdělený do 365 dílců (dnů). K posunu dochází vždy o půlnoci. Pouze na přestupný rok, jeden den stojí. Tento den připadá nikoliv na 28. února, ale na 24. února.
- Kalendárium orloje obsahuje velmi zajímavý cisioján. Je psán český a pochází z 16. století. Jde o mnemotechnickou pomůcku, která má sloužit k zapamatování nepohyblivých svátků.
- V letech 1865 - 1866 probíhala veřejná sbírka na opravu orloje. Dohromady bylo sebráno přes 4 200 zlatých.
- Staroměstský orloj byl ničivě zasažený válkou - ohněm, střely i mechanickým poškozením. Po válce však došlo k opravě. Stroj byl opravený v dílnách firmy Hainz. Díky tomu došlo k novému koncipování.
- Vojtěch Sucharda měl původně jiný plán na vytvoření nových figurek apoštolů. Měly být modernější a pohyblivé ve třech úrovních. Také neměly být ze dřeva, ale z kovu. Navrhováno bylo i nasvícení orloje neonovým světlem.
- Současné figurky jsou vyrobené z lipového dřeva. To zdarma poskytovali lidé z celé České republiky.
- Během oprav orloje po druhé světové válce došlo k připojení elektromotorů, které umožňovaly natahování jednotlivých válců stroje.
- Během druhé světové války byla poškozená i kalendářní deska Josefa Mánesa. Naštěstí šlo jen o kopii. Novou kopii po válce vytvořil malíř Bohumír Číla.

ROZHOVOR

Rádi bychom Vám prostřednictvím Děčka a krátkého rozhovoru představili pracovníky našeho domova, se kterými se denně setkáváte. V následujícím rozhovoru se nám představí **naše milá a krásná pečovatelka:**

Bc. Jitka Novotná

Mohu Vás poprosit o krátké představení se našim čtenářům?

Bylo mi už padesát a naše město (VM) je pro mě DOMOVEM. Narodila jsem se tu, prožila dětství, vystudovala, vdala se, s manželem založila rodinu a budovala zázemí. Pak jsem pracovala v mnoha městech na různých pozicích, doplňovala si vzdělání i kvalifikaci a po letech se sem (před narozením vnoučka) definitivně vrátila. Starala jsem se o děti v soukromém dětském domově a od loňského března jsem „tady“.

Co jste věděla o našem domově, než jste se stala jeho součástí?

Věděla jsem o něm velmi málo a chtěla „SEM“ patřit.

Co se Vám na práci v domově líbí?

Všechno. Jsem zde moc spokojená.

Co ráda děláte ve volném čase?

Bývám blízko svých nejbližších. Také ráda čtu a kreslím.

Na jaké místo byste se ráda podívala a proč?

Jsem tam, kde se mi líbí nejvíc.

Jak by vypadal Váš ideální den?

Celá rodina na zápraží, pohoda, skotačení vnoučat a večer chvilka tichého času pro mě samotnou.

Co byste si nejvíce přála?

Víc dobrých lidí, méně závisti a mír pro všechny.

KVÍZ:

Nejoblíbenější jídlo – řízek a salát s koriandrem

Nejoblíbenější barva – mechově zelená

Nejoblíbenější roční období – podzim

Nejhezčí dovolená – Snowboarding se synem a Lomnickým štítem za zády

Nejoblíbenější květina – žlutý tulipán

Nejoblíbenější film – Forrest Gump

VTIPY

Víte, co umí plavat, ale není vidět?
Kapr špión.

Myslíte, že máte smůlu?

V Kanadě byl zadržen muž při přepadení banky. Peníze potřeboval, aby mohl utéct od své ženy. Soud mu vyměřil pětiletý trest domácího vězení.

Tak, kdo je větší smolař?

Cítíš se psychicky zle?

Jdi si zaběhat a uvědomíš si, že i fyzicky. Není zač.

Miláčku? Myslíš si, že se dostanu do nebe?

Ty? Ani na den otevřených dveří!

Když žena zhubne, je zamilovaná.

Když přibere, je šťastná.

A když pustí stěrače, chystá se odbočit doprava.

Angličan se ptá Čecha: „Po které straně tu jezdíte, levé nebo pravé?“

Čech odpoví: „Mezi dírami kamaráde.“

Nežijeme proto, abychom jedli.

Jíme proto, abychom nepili nalačno.

Z KUCHYNĚ

Nudle

Lukše, lokše, knedle, nugle, nygle nebo řezance. Víte, o čem je řeč? Přece o nejlepších kamarádech polévek. Nudlích!!

Základní informace

Nudle jsou druh jídla vyrobeného z nekvašeného těsta, které se vyválí naplocho a nakrájí se na dlouhé proužky nebo se z něj vytvarují provázky. Nudle mohou být krátkodobě skladovány v lednici nebo se mohou usušit a skladovat pro budoucí použití.

V českých zemích je těsto na nudle složené převážně z mouky a rozšlehaných vajec s přidavkem soli a případně dalších látek. Pruh nudle může dosahovat velikosti od několika málo milimetrů do několika desítek metrů. Laiky často bývá zaměňována se špagetou, od které se však liší svým průřezem, který na rozdíl od špagety není kruhový. Nudle se obvykle vaří ve vroucí vodě, někdy s přidavkem oleje nebo soli. Často se také smaží na pánvi nebo se noří do rozpáleného oleje. Nudle se mohou jíst s omáčkou nebo se přidávají do polévky. Surovin pro zhotovení nudlí existuje mnoho druhů a jejich použití je specifické pro daný region. Nudle jsou hlavní potravinou v mnoha kulturách (*například čínské nudle, japonské nudle, korejské nudle, filipínské nudle a vietnamské nudle*).

Název

Slovo nudle bylo odvozeno v 18. století od německého slova *Nudel*. Na Moravě se pro označení nudlí používá též pojem *lukše* či *lokše*. Mezi další pojmenování patří *knedle* v Podkrkonoší, *nugle* a *nygle* ve Slezsku a *řezance* v Podluží.

Původ

Původ nudlí je v Číně, nejstarší písemná zmínka o nudlích je uvedena v knize z období Dynastie Han (25–220 n. l.). Nudle se vařily z pšeničného těsta a v době dynastie Han (206 př. n. l. – 220 n. l.) byly hlavní složkou potravy.

Nejstarší důkaz konzumace nudlí máme z Číny. V roce 2005 našel tým archeologů v oblasti Lajia kameninovou mísu s nudlemi starými 4 000 let. Podobají se současným provázkovým čínským nudlím lamian.

Asie

Pšeničné nudle, které se vaří v Japonsku (*udon*), byly adaptovány z čínského receptu již v 9. století. V Persii 13. století byly známy nudle *reshteh* (dnešní turecké vaječné nudle *kezme*). Receptury na nudle se vyvíjely, například nudle vyrobené z pohanky (*nengmjo*) se jedly v době vlády Dynastie Coson (1392 - 1897). Ramen nudle, které vznikly z receptu na čínské nudle, byly v Japonsku populární již před rokem 1900.

Evropa a Blízký východ

V 1. století př. n. l. se římský básník Horacius zmiňoval o smažených listech těsta, kterým se říkalo *lagana*. Těsto ale připomínalo dnešní nudle jen podobnou základní surovinou a možná tvarem. Ve 2. století našeho letopočtu řecký lékař Galen použil slovo *itrion*, které označuje všechny homogenní směsi z mouky a vody. Polatinštěné slovo *itrium* znamenalo druh vařeného těsta.

Podle Jeruzalémského talmudu se itrium v Izraeli od 3. do 5. století n. l. běžně používalo. V pátém století Arabové upravovali nudle, aby přestály dlouhé cesty. Je to první písemná zmínka o usušených těstovinách. Arabský lékař z 9. století Išo bar Ali se zmiňuje o itriyya, usušených krupicových provázcích. Muhammad al-Idrisi v roce 1154 napsal, že itriyya byla vyráběna a vyvážena z normanské Sicílie. Itriya byl také aramejský název pro drobné polévkové nudle.

První konkrétní informace o těstovinových výrobcích v Itálii se datují od 13. nebo 14. století. Těstoviny měly různé tvary typické pro jednotlivé regiony. V Severní Americe a jinde ve světě se těstoviny staly hlavní potravinou před začátkem nebo nejpozději na začátku 20. století.

Na území dnešního Německa se objevila první písemná zmínka o špecích v roce 1725, ale zdá se, že podle některých středověkých ilustrací existovaly špecle ještě dříve.

Zacierki jsou druh nudlí v polské kuchyni. V Německem okupovaném Polsku byly součástí potravinových přidělů distribuovaných v lodžském ghettu.

Asijské nudle: jejich druhy, názvy a popis

Pšeničné

- Čínské žluté pšeničné nudle na indonéský způsob s vejcem a masem, obvykle vepřové
- Chūka men (中華 麵): japonsky „čínské nudle“, používané pro ramen, champon a yakisoba
- Kesme: ploché žluté a červenohnědé středoasijské pšeničné nudle
- Kalguksu (칼국수): krájené korejské nudle
- Lamian (拉麵): ručně tažené čínské nudle

- Mee pok (麵薄): ploché žluté čínské nudle v oblasti jihovýchodní Asie
- Reshte: středoasijské ploché nudle, velmi světlé barvy až bílé používané v perské a afghánské kuchyni
- Sōmen (そうめん): tenké japonské pšeničné nudle, často poolejované rostlinným olejem
- Thukpa (ཐུག་པ་): ploché tibetské nudle
- Udon (うどん): silnější japonské pšeničné nudle
- Kishimen (きしめん): ploché japonské pšeničné nudle

Rýžové

- Bánh phở: vietnamské název čínských rýžových nudlí ho fun 河粉.
- Ploché nebo silnější rýžové nudle, také známé jako hé fěn nebo ho fun (河粉), kway teow nebo sen yai (เส้นใหญ่)
- Rýžové nudle vermicelli: tenké rýžové nudle, také známé jako mǐfěn (米粉) nebo bee hoon nebo sen mee (เส้นหมี่)
- Idiyappam: indické rýžové nudle
- mixian a migan nudle z jihozápadní Číny
- Khanom chin: fermentované rýžové nudle používané v thajské kuchyni

Pohankové

- Makguksu (막국수): místní specialita provincie Gangwon v Jižní Koreji
- Memil naengmyeon (메밀 냉면): korejské nudle vyrobené z pohanky, jsou o něco tužší než soba nudle
- Soba (蕎麦): Japonské pohankové nudle
- Pizzoccheri: italské pohankové nudle tagliatelle z Valtelliny, obvykle podávané s rozpuštěnou sýrovou omáčkou

Ostatní

- Žaludové nudle, v Koreji známé jako dotori guksu (도토리 국수): vyrobené z žaludové moučky, pšeničné mouky, pšeničných klíčků a soli.
- Olchaeng-i guksu: korejské nudle z kukuřičné polévky
- Celofánové nudle: vyrobené z fazolí Mungo. Mohou být také vyrobeny z bramborového škrobu.
- Chilk naengmyeon (칙 냉면): korejské nudle vyrobené ze škrobu z kořene kudzu, známé jako kuzuko v japonštině, jsou tužší a poloprůhledné
- Shirataki nudle (しらたき): japonské nudle vyrobené z konjacu
- Nudle vyrobené z mořských řas

Druhy nudlových jídel

- **Pečené nudle:** Vařené a scezené nudle se kombinují s dalšími ingrediencemi a upečou se.
- **Základní nudle:** Vaří se ve vodě nebo ve vývaru a poté se scedí. Mohou se vařit s dalšími ingrediencemi nebo mohou být servírovány s ochucovací omáčkou či ochuceným olejem, které se přinesou na stůl. Nudle jsou měkké a absorbují příchutě.
- **Chlazené nudle:** nudle, které se podávají studené, například jako thajský salát ze skleněných nudlí nebo studené udon nudle.
- **Smažené nudle:** nudle smažené s různými druhy masa, mořskými plody, zeleninou a mléčnými výrobky. Mezi typické příklady patří chow mein, lo mein, mie goreng, hokkien mee, některé druhy pancit, yakisoba, kari nudle a pad thai.

- **Nudlová polévka:** nudle podávané ve vývaru. Příklady jsou phở, hovězí nudlová polévka, kuřecí nudlová polévka, ramen, laksa, saimin a batchoy

Smažené čínské nudle s kuřecím masem a zeleninou

Pro asijskou kuchyni je typické používání sojové omáčky, vaječných nudlí, škrobu a pikantního koření. Právě tento recept na kuřecí čínu všechny výše zmíněné ingredience obsahuje – jeho výhodou je, že ho připravíte celý v jedné pánvi, takže ušetříte i nádobí. Kromě kuřecího masa tato asijská čína obsahuje pórek, cibuli, papriku a mrkev – nebojte se ale přihodit třeba i krouhané bílé nebo červené zelí. To dodá číně na křupavosti.

- Doba přípravy: 40 minut
- Obtížnost: nenáročná
- Pálivost: mírně pálivé
- Počet porcí: 4

Potřebné suroviny

- 400 g vaječných čínských nudlí
- 2 kuřecí prsa
- zelená paprika
- červená paprika
- 1/2 póru
- cibule
- mrkev
- 2 lžíce sojové omáčky
- 1 lžíce škrobové moučky
- koření na čínu
- 4 stroužky česneku
- sůl, pepř
- olej na smažení

Příprava

Zeleninu omyjeme, cibuli a česnek oloupeme, mrkev oškrábeme. Papriky zbavené jádřinců nakrájíme na nudličky, oloupanou cibuli rozpůlíme a nakrájíme na půlměsíčky, mrkev nastrouháme, pórek na kolečka, česnek na plátky. Zeleninu zprudka smažíme na oleji, tak aby zůstala křupavá.

Maso nakrájíme na malé kousky a ty promícháme se škrobovou moučkou. Na pánvi maso zprudka osmažíme na rozehřátém oleji, ochutíme kořením na čínu a sójovou omáčkou. Usmažené maso pak promícháme se smaženou zeleninou.

Čínské nudle povaříme ve vroucí osolené vodě 2 minuty, scedíme, propláchneme studenou vodou a necháme okapat. Okapané nudle zprudka smažíme 2 až 3 minuty v hluboké pánvi na rozpáleném oleji. Během smažení je promícháváme.

Usmažené čínské nudle promícháme s masovou směsí a podáváme. Můžeme připepřit nebo přisolit.

Přejeme dobrou chuť!

Autor: Terezie Hlouchová, DiS., nutriční terapeutka

HÁDANKY

Poznáte české seriály zachycené na snímcích?

Řešení podle řad:

My všichni školou povinní, Nemocnice na kraji města, Chlapci a chlapy
Inženýrská odysea, Rozpaky kuchaře Svatopluka, Plechová kavalerie
Návštěvníci, Žena za pultem, Zkoušky z dospělosti
Doktor z vejminku, Okres na severu

SEZNAM ZDROJŮ

Únor: <https://www.ceska.cz/hromnice/>; <https://www.kudyznudy.cz/aktuality/maly-pruvodce-postnim-obdobim-a-sesti-zvlastnimi-n>

Pranostiky: <https://www.bejvavalo.cz/clanek/zapomenute-lidove-pranostiky-na-unor/>;
<https://knihovna.obecmokre.cz/lidove-pranostiky>

Vtipy: www.fungate.cz, <https://cz.pinterest.com/mariebohat/pro-lep%C5%A1%C3%AD-n%C3%A1ladu/>

Výročí a regionální osobnosti: <https://www.knihovnatr.cz/cze/sluzby/vyroci-a-regionalni-osobnosti-unor-2024/>

Ze světa zajímavostí: [https://zoom.iprima.cz/historie/tajemstvi-prazskeho-orloje-424292?fbclid=IwAR1lw07iftp5LA1RG9Z4t8nCqtGdHp2xj_f7Hm2FFrbNu5csxxqVB26siwM](https://zoom.iprima.cz/historie/tajemstvi-prazskeho-orloje-424292?fbclid=IwAR1lw07iftp5LA1RG9Z4t8nCqtGdHp2xj_f7Hm2FFrbNu5csxxqVB26siwM;);
<https://www.orloi600let.cz/zajimavosti/>

Z kuchyně: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nudle#Uchov%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD_nudl%C3%AD;
<https://www.receptynakazdyden.cz/recept/smazene-cinske-nudle-s-kurecim-masem-a-zeleninou/>

Příběhy pro potěchu duše: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/prosty-salek-ktery-velmi-potesil>

Mezinárodní dny: <https://www.darkoviny.cz/vyznamne-a-vtipne-mezinarodni-dny>